

6 Ιουλίου 2018

Γιατί λεγόμαστε Greece κι όχι Hellas;

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

πάρχουν δύο διαφορετικές προσφωνήσεις για την Ελλάδα και τους Έλληνες. Εμείς προτιμάμε το Ελλάς ή Ελλάδα για το όνομα της χώρας και το Έλληνες για τους ανθρώπους της, ενώ οι ξένοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία προτιμούν το Greece και το Greek ή το αντίστοιχο κάθε γλώσσας.

Για παράδειγμα στην Ιταλία και την Ισπανία είναι Grecia, στη Γερμανία είναι Griechenland, στη Γαλλία Grèce, στη Σουηδία Grekland, στη Πορτογαλία Grécia.

Η λέξη που χρησιμοποιείται για την Ελλάδα στις περισσότερες γλώσσες του κόσμου δεν έχει σχέση με το Hellas, αλλά με το Greece. Γιατί όμως συμβαίνει αυτό; Γιατί η χώρα μας λέγεται Greece κι όχι Hellas; Είναι κακό να αποκαλούν κάποιον Γραικό; Είναι από τη φύση της υποτιμητική η λέξη ή απλά συνηθίζεται να χρησιμοποιείται με υποτιμητική χροιά; Κι αν είναι έτσι γιατί τα λόγια του Αθανάσιου Διάκου στον Ομέρ Βρυώνη «Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε να πεθάνω» έγιναν θρύλος στις ψυχές των Ελλήνων.

Ο κ. Χριστόφορος Χαραλαμπάκης, Ομότιμος καθηγητής Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και επιστημονικός συντονιστής του «Χρηστικού Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας» της Ακαδημίας Αθηνών, μιλάει στο newsbeast.gr για την προέλευση της λέξης Greece αλλά και γιατί είναι «χαμένη υπόθεση», όπως λέει ο ίδιος, η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στην Ελλάδα.

– Κε Χαραλαμπάκη, γιατί «Greece» κι όχι «Hellas»;

«Η λέξη Greece, όπως λεγόμαστε στις περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες, έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα. Στον Αριστοτέλη εμφανίζεται ένας μικρός λαός, οι γράες (με περισπωμένη) οι οποίοι ζούσαν γύρω από το μαντείο της Δωδώνης και είναι ίσως οι πρώτοι Έλληνες. Επίσης στη σημερινή Μαγνησία, κοντά στο Βόλο, υπήρχαν οι Ελλάνες (με περισπωμένη), που έγιναν μετά Ελλήνες, όπου το α το δωρικό γίνεται η, ανέβηκε ο τόνος και έγινε Έλληνες.

Στον Όμηρο εμφανίζεται η λέξη Πανέλληνες, που σημαίνει ότι είχαμε από πολύ νωρίς την αίσθηση της κοινής καταγωγής. Και οι δύο μαρτυρίες είναι αρχαίες και θα λέγαμε και ισότιμες. Αλλά επειδή όταν λέμε Γραικός, και κυρίως Γραικύλος, του προσδίδουμε μία απαξιωτική σημασία, δεν θέλει κάποιος να συνδέεται το Greece με το Γραικός».

Όμως ο γραικύλος, δηλαδή αυτός που συμπεριφέρεται με δουλοπρέπεια στους

ξένους, που δεν έχει εθνική αξιοπρέπεια, προέρχεται από το λατινικό Graeculous. Στο υποσυνείδητο κάποιων ενδεχομένως να μην αρέσει η λέξη Γραικός γιατί θυμίζει το Γραικύλος.

Όμως με καθαρά ιστορικά και επιστημονικά κριτήρια και οι δύο ονομασίες της Ελλάδος είναι πανάρχαιες και νομιμοποιούνται πλήρως. Σε όλη σχεδόν την Ευρώπη λεγόμαστε με την ρίζα “γκρικ” που προέρχεται από το λατινικό Graecus, το οποίο με τη σειρά του προέρχεται από την ελληνική Γραικός.

Έλληνες, ήδη στα ελληνιστικά χρόνια, και στα χριστιανικά μετά, στην εκκλησιαστική παράδοση αποκαλούσαν τους ειδωλολάτρες. Όταν έλεγαν Έλληνες τους ειδωλολάτρες, η λέξη σταμάτησε να χρησιμοποιείται και έτσι σε όλο το Μεσαίωνα εμείς ήμασταν οι Γραικοί. Η λέξη Γραικός είχε θετική έννοια όπως συνέβαινε και με το Ρωμιός. Ρωμιός σημαίνει Ρωμαίος υπήκοος αλλά η Ρωμιοσύνη και όχι μόνο λόγω του Ρίτσου, αλλά και στα δημοτικά τραγούδια, είναι τίτλος τιμής. Όταν λέμε Ρωμιόι της Πόλης σημαίνει οι Έλληνες της Πόλης. Μην παίζουμε με τις λέξεις για να πούμε ότι είναι καλύτερο το Έλληνες. Περίπτωση να επανέλθει να λέμε Hellas για την Ελλάδα για τις ευρωπαϊκές χώρες δεν υπάρχει διότι έχει παγιωθεί. Και αυτό δεν είναι αρνητικό.

Είναι σημαντικό να πούμε, ότι η λέξη Έλληνες επανήλθε μετά την αναγνώρισή μας ως επίσημο κράτος, από την επανάσταση του 1821 και μετά. Ο λόγος ήταν ότι για να συνδέσουν την αρχαιότητα με το νεοσύστατο κράτος έπρεπε να έχουν μία ταυτότητα κι έτσι ξαναγύρισαν στη λέξη Έλληνες παρόλο που είχε πάρει τη σημασία του ειδωλολάτρη».

«Θα πρέπει να πούμε και κάτι ακόμα», συνεχίζει ο κ. Χαραλαμπάκης. «Οι Ευρωπαίοι εταίροι μας έβαλαν εν γνώση τους στην Ε.Ε. εκτιμώντας τον λαμπρό πολιτισμό στον οποίο στηρίζεται όλη η Ευρώπη. Η λέξη Ευρώπη, προέρχεται από τη σύνθεση του “ευρύς” και “όψη”, δηλαδή “μεγαλομάτα”. Δεν έχουμε τώρα καμία ανάγκη να αποδείξουμε την ταυτότητά μας. Όπως δεν μπορεί τώρα να γραφτεί μία μελέτη για να αποδειχτεί η σφαιρικότητα της Γης, θα ήταν γελοίο, κατά τον ίδιο τρόπο δεν χρειαζόμαστε υποστυλώματα να επανέλθουμε στο Ελλάς για να δείξουμε ότι είμαστε οι γνήσιοι Έλληνες και η συνέχεια του προγονικού μεγαλείου».

«Χαμένη υπόθεση» η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στην Ελλάδα

Το δεύτερο σκέλος της κουβέντας με τον κ. Χαραλαμπάκη είχε να κάνει με τα Αρχαία Ελληνικά. Πρέπει να διδασκόμαστε Αρχαία Ελληνικά; Ποια είναι η αξία και η χρησιμότητα της γλώσσας; Σχολεία στο εξωτερικό την εντάσσουν στο πρόγραμμά τους, ενώ εμείς, όπως υποστηρίζουν πολλοί, την έχουμε ξεχάσει τελείως.

Ο κ. Χαραλαμπάκης μας παραπέμπει σε ένα εντυπωσιακό, όπως το χαρακτηρίζει, άρθρο του Γενικού Γραμματέα της Ακαδημίας Αθηνών, Βασίλη Χ. Πετράκου με τίτλο «Τα αρχαία ελληνικά στη ζωή των Ελλήνων».

Αυτό το άρθρο λέει με λίγα λόγια, μας εξηγεί ο κ. Χαραλαμπάκης ότι τα «Αρχαία δεν μπορούν να τα διδάξουν αποτελεσματικά ούτε οι φιλόλογοι».

«Η εδώ και αιώνες σκόπιμη λατρεία του συντακτικού και της γραμματικής στείρωσε το νου των φιλολόγων που περιορισμένοι στο στενό τους ορίζοντα δεν δημιούργησαν πνεύμα συμπάθειας προς τα Αρχαία ελληνικά» αναφέρεται σε άλλο σημείο του άρθρου.

Όπως μας λέει ο κ.Χαραλαμπάκης «εμείς οι παλαιότεροι, που είχαμε τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών, το μόνο που μας μάθαιναν και το ίδιο λίγο πολύ συνεχίζεται μέχρι τώρα είναι συντακτικό και γραμματική. Παπαγαλίζαμε κάποια πράγματα και ακόμα και τώρα διδασκόμαστε το ρηχό και κανείς μας δεν ξέρει στην ουσία τι μεγαλειώδες έκαναν οι Αρχαίοι Έλληνες».

Αυτό δεν γίνεται στο εξωτερικό; τον ρωτάμε.

«Οι ξένοι μαθαίνουν τα Αρχαία Ελληνικά ως ξένη γλώσσα. Για εμάς η γλώσσα είναι εντελώς νεκρή. Θα σας πω το εξής εάν θέλει κάποιος να γράψουμε ένα ψήφισμα στα αρχαία δύο άνθρωποι ή τρεις σε όλη την Ελλάδα μπορούν να το κάνουν.

Εμείς δεν τα μάθαμε επειδή δεν τα εκτιμάμε. Έβαλα ένα θέμα πριν από πέντε χρόνια στους φοιτητές μου, και τους είπα θα σας ζητήσω τους 3 πρώτους στίχους από την Ιλιάδα ή από την Οδύσσεια ή από την Λυσιστράτη ή από την Μήδεια του Ευριπίδη. Καθηγητές φιλολογίας 80% αποτυχία. Δεν μπορούσαν να μάθουν τους τρεις πρώτους στίχους. Ποιοι είναι φιλόλογοι που θα διδάξουν αρχαία; Δεν υπάρχουν φιλόλογοι να διδάξουν αρχαία».

Ο κ. Χαραλαμπάκης, μας είπε, ότι «χύνουμε κροκοδείλια δάκρυα, όλοι ξέρουμε ότι είναι χαμένη υπόθεση η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο». Τουλάχιστον, μας τόνισε, «ας μπορέσουμε να γράψουμε μία σωστή

ιστορία της γλώσσας να βλέπουν την ομορφιά και το μεγαλείο των αρχαίων Ελλήνων μέσα από επιλεγμένα κείμενα αλλά να αφήσουμε πια την σχολαστική διδασκαλία που οδηγεί στην παπαγαλία».

«Εγώ, και δεν ντρέπομαι να το πω, τελείωσα το '71 το πανεπιστήμιο Αθηνών, τη Φιλοσοφική Σχολή και υποτίθεται ήμουν και αριστούχος και πήγα στη Γερμανία να μάθω αρχαία ελληνικά. Οι Άγγλοι, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Αμερικανοί προωθούν τις κλασικές σπουδές διότι έχουν παράδοση μεγάλη, διαθέτουν και χρήματα και εμείς ερχόμαστε τρίτοι και καταϊδρωμένοι. Δεν είμαι κατά των αρχαίων ελληνικών, απλά δεν μας έμαθαν αυτά που έπρεπε να μας μάθουν».

«Ξεφυλλίζω συνεχώς το σύγχρονο λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας του Franco Montanari. Προσέξτε, το έγραψε Ιταλός και όχι Έλληνας» συνεχίζει.

«Ξεφυλλίζοντας το κατά διαστήματα συνειδητοποίησα ότι κανείς δεν έμαθε την απλή καθημερινή ζωή των Αρχαίων Ελλήνων γιατί ήταν πολύ κοντά και σε εμάς. Οι Αρχαίοι Έλληνες έλεγαν και χυδαιότητες, αυτό το κρατάμε μυστικό. Δεν λέω να τις μάθουμε αλλά να ξέρουμε ότι υπήρξαν. Δεν είναι μόνο η Ακρόπολη, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης.

Θα σας πω δυο τρία παραδείγματα. Οι Αρχαίοι περιγράφουν γυναίκες τοκογλύφους έχουμε την λέξη τοκίστρια που σημαίνει γυναίκα τοκογλύφος. Οι απλοί άνθρωποι είχαν τεράστια οικονομικά προβλήματα γιατί πλήρωναν πολλούς φόρους. Ξέρετε

ότι οι Αρχαίοι Έλληνες είχαν απορρυπαντικά; Εάν πάτε στο λεξικό του Montanari θα δείτε ότι είχαν λεκάνες που έπλεναν τα ποτήρια όταν έπιναν και λεγόταν ποτηροπλύτης, χρησιμοποιούσαν επιδέσμους, όπως εμείς, και τα έλεγαν σπληνία. Είχαν αντιπυρετικά και τα έλεγαν ληξιφάρμακα, έκαναν αποτρίχωση οι γυναίκες και το φάρμακο το αποτριχωτικό το έλεγαν ψίλοθρον και ψίλωθρον. Είχαν καλλυντικά, είχαν διχτάκι για τα μαλλιά, είχαν και σερβιέτες. Την σερβιέτα την έλεγαν χοιροτροφείον, που σημαίνει επίδεσμος του γυναικείου αιδοίου. Ήταν απλοί καθημερινοί άνθρωποι, πολύ κοντά σε εμάς».

Πηγή: newsbeast.gr